

Met stijgende verontwaardiging en teleurstelling hoorde ik op dinsdag 17 april 2018 in de Tweede Kamer het debat aan over het wetsvoorstel herindeling Groningen, Haren en Ten Boer.

Dinsdag 17 april 2018 was ik aanwezig in Den Haag bij het debat over het wetsvoorstel herindeling Groningen, Haren en Ten Boer. Ik was daar in goed gezelschap van veel Harenaars. Het debat begon om 18.45 uur (een kwartier later dan gepland) en eindigde ruim na 22.00 uur. In Haren de Krant stond aan het einde van de avond al een zeer uitgebreid verslag van de vergadering. In de pauze na de eerste termijn van de Kamer werd mij een aantal keer gevraagd: *Heb je je lidmaatschap van D66 al opgezegd?* De dagen na het debat werd mij veelvuldig gevraagd: *Op wie moet ik nu dan stemmen?* Het debat leverde een ontgoocheld gevoel op. Maar ook boosheid en verdriet. De middenpartijen in dit land die graag het vertrouwen willen terugwinnen van een groot deel van het publiek hebben schromelijk gefaald. Samen met de minister is er flink bijgedragen aan de afkalving van het vertrouwen in de politiek. En hebben daarmee de deur opengezet voor Harenaars om de flanken van het politieke spectrum ernstig te overwegen.

Roelof Bisschop van de SGP

Roelof Bisschop van de SGP opende de lijst van sprekers van de zijde van de Kamer. Hij noemde een aantal duidelijke uitgangspunten om daar vervolgens het voorstel van de minister aan te toetsen. Een degelijke aanpak die helaas niet veel navolging kreeg. Bisschop moest in zijn tweede termijn teleurgesteld constateren dat de minister geen enkele poging heeft gedaan om te reageren op de opbouw van zijn verhaal. Bisschop heeft al eerder getoond het dossier heel grondig bestudeerd te hebben en constateerde dat Haren geen grote problemen heeft en dat deze herindeling vanuit Haren niet van onderop gesteund wordt. Conclusie: haal Haren uit het wetsontwerp.

Ronald van Raak van de SP

Ronald van Raak van de SP heeft al 15 jaar herindelingen in de Tweede Kamer meegemaakt. Hij heeft in die tijd 161 gemeenten opgeheven gezien. Zijn grote grief tegen dit wetsontwerp was dat er geen enkele

visie van het kabinet onderligt. Hij wilde graag dat de minister het stuk terug zou nemen en eerst met een visie komt. 'De vorige minister van BZK had wel een visie, zij het een hele slechte', aldus van Raak. Die wilde naar gemeenten van 100.000 inwoners. Op het provinciehuis in Groningen dachten ze vast: gelukkig hebben wij wel een visie neergelegd in Grenzeloos Günnen. Een zwaar overschat rapport is. De herindeling van de provincie Groningen die in het rapport uit 2013 wordt voorgesteld volgt volstrekt niet logisch uit de beschreven maatschappelijke vraagstukken. Het eindplaatje stond vast, de onderbouwing is erbij gezocht!

Ronald van Raak heeft de hele avond goed gebruikt om zijn gal te spuwen over de bureau's die worden ingevlogen met al hun managementjargon als er weer een paar gemeenten samengevoegd moeten worden. Als vanuit Den Haag steeds meer taken overgedragen worden naar gemeenten met te weinig geld, dan wordt het snel een managementprobleem. En dan kunnen de consultants weer los! Van Raak legde zijn collega-Kamerleden en de minister een hele principiële vraag voor: *van wie is de lokale democratie?* Is die van burgemeesters, wethouders en de gemeenteraad of van de burgers. Voor Van Raak is de lokale democratie van burgers en daarom hecht Van Raak veel waarde aan de uitkomst van de burgerraadpleging in Haren uit 2014. Bij een opkomst van 75% koos 75% tegen een fusie met Groningen. In het debat met Monica den Boer van D66 was Van Raak scherp en fel. *Waar haalt mevrouw den Boer het lef vandaan om het allemaal beter te weten dan de wethouder van Haren van haar eigen partij?* Ronald van Raak voorspelde in de richting van Monica den Boer dat de D66 wethouder in Haren wel heel boos zal zijn over de beantwoording van zijn partijgenoot. Dat was helemaal waar! In de loop van het debat werd geprobeerd om de rake klappen van Van Raak met een tegenaanval te stuiten: *uw collega's in de Provinciale Staten hebben voor de herindeling gestemd*. Van Raak liet zich niet van de wijs brengen en zette zijn coherente argumentatie gewoon voort.

Albert van den Bosch van de VVD

Toen wij met een groepje D66'ers aankwamen in Den Haag was er al een groot aantal Harenaars in het gebouw van de Tweede Kamer. Zij gaven aan dat we net zo goed weer naar huis konden gaan. Albert van den Bosch had net in de media aangegeven dat de VVD voor de herindeling

gaat stemmen. In het debat heeft van den Bosch zijn eerste termijn gebruikt en heeft verder niet aan het debat meegedaan. De bijdrage van de woordvoerder van de VVD beperkte zich tot het voorlezen van de riedel die de provincie Groningen met succes heeft weten te implanteren in de hoofden van veel Kamerleden: de financiële positie is kwetsbaar, Haren heeft in 2013 zelfgekozen voor herindeling en de bestuurskracht is onder de maat. Roep het vaak en mensen gaan erin geloven. Onderbouwing en argumentatie is blijkbaar niet nodig. Zo'n houding in de politiek vormt een sluipend gif ter ondermijning van het vertrouwen in de politiek. Hoe komt het toch dat veel vertegenwoordigers van de traditionele middenpartijen dat niet door hebben?

Henk Krol van 50Plus

Henk Krol van 50Plus heeft een dappere poging gedaan om Haren uit het wetsontwerp te halen. Helaas tevergeefs. Krol constateerde dat Haren geen onoverkomelijke problemen heeft, de bevolking het niet wil en de gemeente Groningen grotere financiële problemen heeft dan Haren. De reservepositie van Groningen zit niet ver van een artikel 12 status, betoogde Krol. Wie moet wie nu helpen? Voor dekking van zijn financiële uitspraken had Krol zijn fractiegenoot Martin van Rooyen meegenomen. En die kan rekenen! Blijft grappig om Van Rooyen daar in de Kamer te zien als fractielid van 50Plus. Hij deed al mee in de politiek als staatssecretaris van Financiën in het kabinet Den Uyl (1973-1977).

Krol had nog een interessant nieuwtje over Tynaarlo. In het debat hebben meerdere Kamerleden aangegeven dat als Haren uiteindelijk zou moeten of willen fuseren, dat een combinatie met Tynaarlo veel passender zou zijn. Krol wist te vertellen dat in het nieuwe coalitieakkoord van Leefbaar Tynaarlo, Groen Links, D66, CDA en Christen Unie in Tynaarlo een passage staat over samenwerking met Haren. 50Plus zette grote vraagtekens bij de opstelling van de provincie Groningen in het proces. Een aantijging van valsheid in Geschrifte door het Burgercomité krijg je niet zomaar aan je broek. En minister Ollongren neemt klakkeloos alles over wat de provincie haar voorschrijft.

Martin Bosma van de PVV

En toen kwam Martin Bosma van de PVV. Deze parlementariër heeft niet veel zitvlees. Alleen als hij voor de microfoon staat, staat hij stil. Als andere spreken zit hij niet rustig in zijn bankje, maar ijsbeert hij door de zaal. Bosma opende zijn betoog met een litanie tegen de Islam, tegen het afpakken van onze Hollandse cultuur, tegen Europa, tegen het energieakkoord, het sociaal akkoord, tegen de lobbycratie, tegen de grootschalige organisatiekolchozen en nog een hele rits. Toen die wervelwind voorbij was en Bosma op het onderwerp inzoomde, viel er veel te beleven aan zijn inbreng. In een coherent betoog toonde hij aan dat de democratie werd uitgehold. Hij sloot aan bij Van Raak dat de lokale democratie van de burgers is en niet van bestuurders. Als burgers goed geïnformeerd worden kunnen ze een prima afweging maken of ze wel of niet zelfstandig willen blijven. Met alle consequenties van dien. Hij ergerde zich er zichtbaar aan dat de voorstanders geen enkele poging deden om met een fatsoenlijke onderbouwing te komen voor hun standpunt. Het zijn alleen maar meningen en opvattingen en geen argumenten. In de aanvallen van Bosma op Monica den Boer en de minister refereerde hij met grote regelmaat aan mij en mijn optreden tijdens de hoorzitting. Hij legde Monica den Boer de vraag voor: *Dat ik D66'ers niet zo snel geloof is niet raar, maar waarom gelooft u uw wethouder niet?* Bosma wilde net als Ronald van Raak graag een debat over de achterliggende gedachte achter al die opschalingen. Wij voeren nooit *het debat over de hele salami, maar iedere keer over plakjes*. Voor Groningen is Haren volgens Bosma 'een lekker hapje'. En in de richting van de tribune: 'hou er rekening mee dat vroeg of laat de groene strook (de groene long tussen Groningen en Haren was deze avond even de *groene strook*) wordt volgebouwd'. Daar reageerde de minister later op door te wijzen op het bestuursakkoord van Groningen en Ten Boer waarin staat dat er niet gebouwd wordt in de groene long voor 2040. Burgemeester Peter den Oudsten van Groningen heeft na het debat in de regionale media dit standpunt nogmaals genoemd. Hij baalt ervan dat het Burgercomité dat blijft roepen. In de Omgevingsvisie van de nieuwe gemeente kan dat geborgd worden. Een gemeente wordt volgens Bosma bepaald door de gemeenschap. Bij grootschalige herindelingen komt de gemeente los te staan van de gemeenschap. Het is zeer de vraag of dat een goede ontwikkeling is. Herkenbaarheid van de politiek neemt af en dus politieke binding. Bosma was regelmatig uitermate grappig. Bijvoorbeeld met deze uitspraak,

hoewel je deze ook denigrerend kunt uitleggen: *De mensen met de parelkettingen en tweedjasjes in Haren hebben zichzelf verkocht aan de verkeerde politieke partijen. Misschien de volgende keer iets anders?*

Nevim Özütok van Groen Links

Jammer dat Nevim Özütok haar betoog niet beperkt heeft tot: *mijn politieke vrienden in Haren en de provincie Groningen zijn voor een herindeling. Ik steun hun daarin.* Dat had ik kunnen begrijpen. Helaas ging ze toch een onderbouwing geven door het afdraaien van de riedel van de provincie: zorgelijke financiële situatie, onvoldoende dienstverlening, bezuiniging op voorzieningen, onvoldoende bestuurskracht en ambtelijke kracht. Helaas is dat geen inhoudelijke onderbouwing.

Harry van der Molen van het CDA

Harry van der Molen van het CDA is er nog niet uit. Hij wilde eerst antwoorden van de minister op een aantal indringende vragen over de financiën. Alle antwoorden kent hij allang. Zijn aangeleverd door de gemeente Haren en nog een keer extra door de fractie van het CDA uit Haren. Misschien is er onenigheid in de fractie of wordt het dossier gebruikt voor wisselgeld in een ander dossier. Na zo'n avondje Tweede Kamer wordt je argwanend. Het CDA zal niet de doorslag geven in de Tweede Kamer, maar als de Eerste Kamerfractie van het CDA ook tegenstemt, liggen de kaarten opeens een beetje anders. Zal dit dossier er dan doorgeramd worden met 1 zetel verschil? Het gevaar van ziekte of afwezigheid in het buitenland kan dan heel pijnlijk worden. Toen bleek dat Van der Molen de kaarten nog tegen de borst zou houden, snelde Bosma naar de interruptiemicrofoon en zei: *Onze inboxen kreunen al een jaar onder de informatie over dit dossier. De heer van der Molen doet net alsof hij z'n uiteindelijke standpunt laat afhangen van de minister. Hij weet allang wat hij gaat doen. Hou op met dat toneelspel!*

Monica den Boer van D66

En toen kwam Monica den Boer van D66. Voor Ronald van Raak en Martin Bosma naast de minister, het doelwit van de avond om op te schieten. Ik weet niet of Monica den Boer uit haar rol schoot door de stevige aanvallen en daardoor feller werd in de verdediging van het standpunt voor de herindeling of dat ze echt het dossier niet kent. Zij nam het onomwonden op voor de provincie. Die zou een zorgvuldig proces gevolgd hebben. De eerste klap in het gezicht van haar partijgenoten in Haren en een ontkenning van de feiten. Den Boer spande deze avond de kroon in het framen van een foute beeldvorming over Haren. Ook zij draaide de riedel af van te weinig bestuurskracht, zorgelijke financiële situatie, een kleine gemeente in een provincie die fors opschaalt, maar zij deed er nog een schepje bovenop. Ik heb mij nog nooit zo geschokt gevoeld door een partijgenoot. Door de zorgelijke financiële situatie zou er niet geïnvesteerd worden in onderwijshuisvesting. Waar komt die apekool vandaan? De gemeente Haren heeft afgelopen raadsperiode een zeer duurzaam gebouw gerealiseerd voor het Harens Lyceum en er wordt momenteel een prachtige nieuwe school gebouwd voor de Sint Nicolaasschool. Voor de komende vier jaar is een plan gemaakt voor onderwijshuisvesting van 18,5 miljoen euro. Haren is een onderwijsgemeente. Monica den Boer beweert dat het sociaal domein onvoldoende bediend wordt. Ze weet niet waar ze het over heeft. Haren heeft de drie decentralisatie eigenzinnig en goed voor elkaar en ook nog eens binnen de financiële kaders, met zeer positieve klanttevredenheidsonderzoeken en interessante innovaties. De voorzieningen staan onder druk, volgens mevrouw den Boer. De subsidie aan het zwembad wordt gestopt. En dan begint ze ook nog over het armoedebeleid (Kindpakket is uitgebreid), afval (al jaren succesvol Diftarbeleid) en fietspaden (fors ingezet op fietsrouteplus). Hoeveel apekool kun je op een avond verwerken? Het is toch vreemd dat je als partijgenoot niet een beetje checkt of de punten die je wilt inbrengen in het debat kloppen? De week voor het debat heb ik nog gesproken met Monica den Boer. Ik kreeg geen enkele vraag over de punten die ze in het debat naar voren heeft gebracht. Mij werd nog wel verteld dat het voor Kamerleden soms lastig is om een goed beeld te krijgen. Van de een hoor je dit, van de ander hoor je dat. Mijn simpele reactie was dan moet je studeren en uitzoeken wie gelijk heeft. En toen zei Monica den Boer iets waarvan mij pas een week later duidelijk werd wat er echt bedoeld werd: *wij doen niet aan fact finding*. Ik begrijp nog steeds niet waaraan de

fractie van D66 in Haren en de wethouder van D66 in Haren het te danken heeft dat ze zo geschouffeed moeten worden door een Kamerlid van de eigen partij! Het debat is door heel veel mensen via de livestream bekeken. Die vragen allemaal aan mij: *wanneer zeg jij je lidmaatschap op? En op wie moet ik nu stemmen?* Ik heb daar nog geen antwoorden op.

Thierry Baudet van Forum voor Democratie

Thierry Baudet zat achterin de zaal en genoot zichtbaar en hoorbaar van de interrupties van Martin Bosma en Ronald van Raak. Zo nu en dan rende hij naar de interruptiemicrofoon en deed mee aan het roosteren van enkele collega's. In zijn eigen bijdrage concludeerde hij op voorhand dat dit debat helemaal geen enkele zin had. 'Het staat allang vast wat de uitkomst is. *De meeste sprekers zijn getraind in immuniteit tegen argumenten*'.

Stieneke van der Graaf van de Christen Unie

Stieneke van der Graaf van de Christen Unie deed niet meer haar best een inhoudelijke duit in het zakje te doen. Haar bijdrage valt te omschrijven als: *Wij zijn niet zomaar voor opschaling, maar voor deze wel. Dank u wel.*

Kajsa Ollongren, namens het kabinet

De minister van BZK opende haar bijdrage dat ze bijna alle herindelingsvoorstellen van haar voorganger heeft overgenomen. Alleen het voorstel van Landgraaf en Heerlen vond ze onvoldoende en heeft ze teruggetrokken. Het lokaal bestuur gaat, volgens Ollongren, over goede scholen, zorg voor ouderen, goede dienstverlening en groen. De gemeente Haren heeft 2 grote scholen voor voortgezet onderwijs, 8 basisscholen en 4 scholen voor speciaal onderwijs. De gemeente Haren heeft drie grote zorginstellingen voor ouderen met een moderne vorm van wonen en zorg. De dienstverlening in Haren scoort 7,5 of hoger op dienstverlening en de

Harensse bestemmingsplannen vormen de hoeder van natuur- en landschappelijk groen. Wat Ollongren graag ziet in een gemeente is te vinden in Haren. Maar dat zal niet in de oplegger hebben gestaan van dit dossier. Ollongren durft ondanks al het materiaal van het Burgercomité en de gemeente Haren nog steeds te beweren dat er een zorgvuldig proces heeft plaatsgevonden. Niet tegen de wet ingaan en een zorgvuldig proces zijn twee volstrekt verschillende dingen. Hoe kun je spreken over een zorgvuldig proces als de provincie Groningen regelmatig nepnieuws verspreid heeft over Haren en niet één keer een inhoudelijke dialoog is aangegaan met Haren over de beweerdte tekortkomingen. Niet één keer!

Er is geen ideale schaalgrootte van een gemeente betoogde de minister, maar er zijn wel kwaliteitseisen. Volkomen eens. Welke zijn dat precies? Zullen we dan de prestaties van Haren toetsen? Maar dat gebeurt niet. De toetsen die er nu zijn geweest, zijn een goedgekeurde accountantsverklaring en jaarlijkse goedgekeurde rapporten van het intergemeentelijke toezicht van de provincie.

Ronald van Raak wilde van de minister een antwoord op de vraag: *van wie de lokale democratie*. Voor de minister zijn vertegenwoordigers in de raad voldoende. Het argument van Thierry Baudet dat van onderop eigenlijk alleen door bewoners kan betekenen bracht haar niet van de wijs. Dan probeert Baudet iets meer te weten van de minister met de vraag: *voor welk probleem is deze herindeling een oplossing?* En dan komt de riedel van de provincie weer. Lage solvabiliteit, hoge schulden, laag eigen vermogen, geen ruimte voor investeringen, geen ruimte om tegenvallers op te vangen. Het wordt in de loop van het debat echt storend dat er voortdurend naar de vele rapporten wordt verwezen, maar de kern van het financiële verhaal niet begrepen wordt. Er zijn twee financiële rapporten opgesteld door Deloitte en één door het Coelo. De kern van de rapporten is dat de financiële huishouding van Haren in 2014 kwetsbaar was. Het eigen vermogen bood weinig ruimte om tegenvallers op te vangen. De schulden waren hoog, hetgeen leidde tot een zekere beklemming in de exploitatie door de vaste kapitaalslasten (rente en afschrijvingen). Investeringen staan onder druk als de schulden niet verder opgerekt kunnen worden. De hele financiële huishouding zat klem, volgens de financiële specialisten. Hoe kun je uit die beklemming komen? Daar zijn alle rapporten het over eens en dat is precies wat de gemeente Haren heeft gedaan en nog steeds doet. De uitweg is: vergroten van de

algemene reserve (de spaarpot). Hoe doe je dat? Incidentele meevallers worden in de spaarpot gedaan en niet direct gebruikt voor leuke dingen voor de mensen. Scherpe financiële afspraken maken en overschotten creëren op de begroting (raming) en veel belangrijker op de rekening (realisatie). Om dat te realiseren werden twee belangrijke troeven ingezet: Bezuinigingen en twee of drie jaar lang de OZB extra verhogen (plus 10% bovenop een inflatiecorrectie). Dat is niet leuk, maar wel noodzakelijk. Zo'n actie werd sterk aanbevolen door de financiële adviseurs om dat het zekere inkomsten oplevert. De beklemming in de exploitatie van de rentelasten is Haren gunstig gestemd. De laatste lening die Haren heeft aangetrokken voor financiering van lopende zaken bedroeg 6 miljoen euro met een negatieve rente. Ja, u leest het goed. Voor deze overgangperiode is dat heel plezierig. Dat helpt om sneller bij het doel te komen van een solvabiliteit van rond de 30%. De Kamerleden hebben in het debat allemaal moeten toegeven dat Haren het aardig voor elkaar heeft om de dalende solvabiliteit voor 2014, om te buigen naar een stijgende solvabiliteit nu en oplopend tot 30% rond 2023. Maar als de financiële situatie van Haren negatief moet worden afgeschilderd dan roepen Kamerleden en de minister gewoon wat anders: 'Ja, maar het eigen vermogen is laag of de netto schuldenpositie is ongunstig'. Het is verrekte lastig om iedereen op het juiste spoor te houden. Schuldbalans, solvabiliteit, exploitatieomvang, investeringen hebben allemaal met elkaar te maken. Alle financiële adviseurs zijn het eens over de uitweg van de kwetsbare situatie door de algemene reserve op te bouwen. Als je dat systematisch doet, dan volgen automatisch verbeteringen in de kengetallen. Zijn er nu geen mensen op het ministerie die de minister dat kunnen uitleggen?

Tot slot nog drie punten

In de afgelopen periode heeft het mij verbaasd dat er geen enkel Kamerlid mij of de gemeente Haren benaderd heeft met vragen. Als je vraagt word je wijzer, is een oud adagium. Of willen een aantal Kamerleden niet wijzer worden? Alle informatie richting de Tweede Kamer is geïnitieerd vanuit Haren. De gemeente, het Burgercomité, raadsleden of individuele burgers. Het lijkt alsof Den Haag dit dossier eigenlijk helemaal niet interessant vindt en daarom verdient Ronald van Raak brede steun om nog een keer

een degelijk debat te voeren over de plek van de gemeente in het openbaar bestuur, de kwaliteitseisen en de machtspositie van burgers.

Ik kan mij goed voorstellen dat politici en gewone burgers voor herindeling zijn, maar kom niet aan met het sprookje dat Haren het zelfstandig niet kan. Het verleden is de beste voorspeller van de toekomst! Haren dopt al ruim 200 jaar zonder noemenswaardige problemen zijn eigen boontjes! Herindeling kan aantrekkelijk zijn als je wilt profiteren van de ambitieuze energietransitie van de stad Groningen. Of het sneller aansluiten bij spannende innovaties, bijvoorbeeld op het gebied van Blockchain. Of meeliften op het cultuuraanbod van Groningen. Je kunt het heel aantrekkelijk vinden dat er een grote ambtelijke organisatie is met een rijk palet aan specialismen. En zo zijn er nog veel meer punten te noemen. Maar je kunt ook gecharmeerd zijn van de hele individuele aanpak van Haren in de Participatiewet. Of de Harense aanpak van het begeleiden van nieuwe Nederlanders (het halen van het inburgeringsexamen ligt landelijk onder de 40%, in Haren boven de 80%). Of de Harense aanpak van zzp'ers voor diverse Wmo-diensten. Of de korte lijnen bij het bouwen van een nieuwe school of de bouw van een nieuw complex in het centrum. Of de meer dan verwachte dienstverlening van de buitendienst van Haren. Dan komen we weer bij de belangrijke vraag van Ronald van Raak: *van wie is de lokale democratie?* Mogen burgers zelf kiezen hoe ze bestuurd willen worden?

Als het Parlement kiest voor herindeling van Haren bij Groningen, dan zal ik mij daar als rechtgeaarde democraat bij neerleggen en zal ik me volledig inzetten voor een goede overgang naar onze vrienden in Groningen.

Michiel Verbeek, 19 april 2018